

Vlaams
Parlement

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 4
ingediend op 18 januari 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het in kaart brengen van de problematiek,
met een vertegenwoordiger van Kind en Gezin

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borgh;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Vera Celis, Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 3: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door mevrouw Katrien Verhegge, administrateur-generaal van Kind en Gezin	4
1. Visie Kind en Gezin.....	4
1.1. Positionering van de sectoren van Kind en Gezin	4
1.2. Gelaagde ondersteuning	4
2. Universele preventie	4
2.1. Preventieve zorg.....	4
2.2. Focus op opvoedingsondersteuning	4
2.3. Meerwaarde van ‘universele’ opvoedingsondersteuning?	5
2.4. Gerichte, selectieve preventie	5
3. Evolutie universele en selectieve preventie aan de hand van cijfergegevens	5
4. De meer intensieve, geïndiceerde preventie	6
4.1. Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (ckg)	6
4.2. Gezinsondersteunende pleegzorg	8
4.3. Specifieke opdracht rond meldingen en aanpak kindermishandeling	8
5. Algemene conclusies.....	9
II. Vragen van de leden	10
Gebruikte afkortingen	15
Bijlage: Presentatie van mevrouw Katrien Verhegge, administrateur-generaal van Kind en Gezin.....	17

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

De Commissie Jeugdzorg hield op 10 november 2010 een hoorzitting met het oog op het in kaart brengen van de problematiek. Gehoord werd mevrouw Katrien Verhegge, administrateur-generaal van Kind en Gezin

I. UITEENZETTING DOOR MEVROUW KATRIEN VERHEGGE, ADMINISTRATEUR-GENERAAL VAN KIND EN GEZIN

1. Visie Kind en Gezin

Mevrouw Katrien Verhegge: Ik zal proberen vanuit Kind en Gezin een aantal evoluties te schetsen die relevant zijn in het licht van de vragen die door deze commissie zijn gesteld. Die evoluties zouden inzichten moeten verschaffen in de stijgende instroom van kinderen en jongeren in de jeugdhulpverlening.

1.1. Positionering van de sectoren van Kind en Gezin

Ik wil eerst en vooral benadrukken dat Kind en Gezin vanuit de benadering van een preventieve organisatie vertrekt. Kind en Gezin heeft een preventieve opdracht. Ik zal vanuit die invalshoek cijfergegevens over onze verschillende sectoren trachten te verstrekken.

Onze sectoren hebben een plaats in een preventief continuüm dat gaat van heel laagdrempelige universele preventie voor iedereen tot meer geïndiceerde preventie waar gezinnen nood aan hebben. Dit betekent dat alle sectoren van Kind en Gezin, van de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (ckg) tot de vertrouwenscentra kindermishandeling (VK), straks aan bod zullen komen.

1.2. Gelaagde ondersteuning

Ik vertrek vanuit ons schema voor gelaagde ondersteuning, dat heel het continuüm van de preventie weergeeft. Dit begint bij een aantal basisfuncties binnen de preventieve zorg en leidt naar de zogenaamde plusfuncties, zoals de inloopteams, die specifieke groepen basisondersteuning willen bieden, en de ckg's en de gezinsondersteunende pleegzorg.

2. Universele preventie

2.1. Preventieve zorg

De universele preventie start met de preventieve zorg die wordt verstrekt door de consultatiebureaus en tijdens de huisbezoeken. Hierbij wordt op een laagdrempelige manier aandacht aan opvoedingsondersteuning geschonken. Het is belangrijk te vermelden dat dit in combinatie met medische preventie gebeurt.

2.2. Focus op opvoedingsondersteuning

Zoals uit de cijfers blijkt, hebben we de voorbije jaren veel meer aandacht aan de opvoedingsondersteuning geschonken. We hebben opvoedingsconsulenten ingezet en we hebben de leden van de regionale teams specifieke opleidingen aangeboden. De aanpak inzake de opvoedingsondersteuning omvat onder meer spreekuren. De finaliteit vertrekt vanuit de

universele preventie. Het is onze bedoeling alle gezinnen te ondersteunen. We bieden de gezinnen die hier nood aan hebben individuele ondersteuning aan.

2.3. Meerwaarde van 'universele' opvoedingsondersteuning?

In het licht van de instroom wil ik even stilstaan bij de meerwaarde van de universele preventie en de universele opvoedingsondersteuning. We hebben geen harde bewijzen dat dit een direct effect op concrete opvoedingssituaties of op de instroom in de jeugdhulpverlening heeft. Uit de literatuur blijkt echter dat universele opvoedingsondersteuning zeer belangrijk en zinvol is.

Aangezien we dit grote belang kennen, wil ik ervoor pleiten de universele preventie en opvoedingsondersteuning voldoende aandacht te blijven geven. Het is niet mogelijk vanuit een lineaire redenering te bepalen wat hierdoor precies wordt gerealiseerd of veroorzaakt. We zijn er echter van overtuigd dat die preventie en ondersteuning in de aanpak van de jeugdhulpverlening een belangrijke meerwaarde biedt. Dit is zo omdat je heel veel ouders bereikt. De context wordt uit de taboesfeer gehaald. Ouders kunnen met hun vragen en onzekerheden ergens terecht. De klimaatsverandering door de grotere aandacht voor universele preventie is niet te onderschatten. Doordat je bij alle gezinnen komt, werkt het ook niet stigmatiserend. Je kunt risicogezinnen of gezinnen die meer ondersteuning nodig hebben, laagdrempelig bereiken. Ik pleit er dus voor om de universele opvoedingsondersteuning voldoende naar waarde te schatten.

2.4. Gerichte, selectieve preventie

Tegelijkertijd moet er aandacht zijn voor het niveau van risicogroepen en maatschappelijk kwetsbare gezinnen en voor het niveau van individuele ondersteuningsvragen. Er zijn belangrijke groepsgerichte strategieën, zoals onze inloopteams en het werken met gezinsondersteuners. Anderzijds moet er voldoende aanbod zijn voor de individuele vragen van gezinnen.

3. Evolutie universele en selectieve preventie aan de hand van cijfergegevens

Ik heb hier cijfers over de universele preventie. Dit gaat zodanig om basispreventie dat ik geen cijfers over het doelbereik heb opgenomen. Kind en Gezin blijft een hoog doelbereik hebben en kan qua basispreventie heel breed gaan. Ik heb meer cijfers over geïndiceerde preventie, de individuele ondersteuning.

In de cijfers met betrekking tot de spreekuren ziet u dat er van 2004 tot 2009 een toename is van het aantal kinderen dat wordt gezien. De stijging is het meest uitgesproken in de provincie Antwerpen. Dat heeft te maken met de invoering van de methodiek van het 'Positive Parenting Program' (Triple P) door de regioteamleden en met het ruimer ingebed zijn van Triple P in de provincie Antwerpen. Daar heb je al de mentaliteitsverandering die maakt dat ouders weten dat het bespreekbaar is. In de andere provincies is er een lichte stijging, daar is zeker nog een weg af te leggen.

Uit de cijfers over de betrokkenheid van kansarme gezinnen in de universele preventie blijkt dat er een toename is van het aantal kinderen in kansarme gezinnen. 13 percent van de jonge kinderen leeft in een gezin met een verhoogd armoederisico. De kansarmoederegistratie van Kind en Gezin geeft aan dat het om 8,3 percent van de geboorten gaat. In 2000 was dat 4,7 percent. Er is een licht effect van het bewustzijn van registratie door onze regioteamleden. Er is voor wat de instroom betreft geen rechtstreekse koppeling tussen armoede en jeugdhulpverlening, maar het blijft wel een heel kwetsbare groep. Die moet via universele en selectieve preventie maximaal ondersteund worden.

Kansarmoede is gekleurd. 38,7 percent van de kinderen uit een kansarm gezin geregistreerd bij Kind en Gezin, is van Belgische herkomst. Ook de Marokkaanse, Turkse en andere herkomsten vormen een grote groep, als je dat vergelijkt met de kinderen geboren

in een niet-kansarm gezin. Die groep is witter. 80,5 percent heeft daar een Belgische herkomst. 4,1 percent heeft een Marokkaanse en 2,3 percent een Turkse herkomst.

Wat betreft het bereik van de gezinnen via de groepswerking van de inloopteams, zie je tussen 2004 en 2009 een stijging van het aantal gezinnen dat we bereiken. Dit is al iets meer gericht naar de maatschappelijk kwetsbare gezinnen. We zouden die inloopteams structureler willen inbedden in een ruimer geheel van preventieve gezinsondersteuning.

De gegevens met betrekking tot de opvoedingswinkels worden nog niet zo lang opgenomen. In de periode van april tot december 2009 namen 2357 opvoedingsverantwoordelijken contact op met twaalf opvoedingswinkels. Er waren heel veel vragen naar informatie. Daarna hadden 1003 gezinnen een pedagogisch adviesgesprek. Een vierde van de gezinnen die tijdens het spreekuur werden bereikt, was maatschappelijk kwetsbaar. Die winkels zijn voor ons niet een puur fysieke locatie, ze moeten echt een netwerk vormen. Wij geloven dat je vanuit de preventie voor een deel 'outreaching' moet werken. Je moet ook zeker het ontmoetingselement inbouwen. Opvoedingsondersteuning via opvoedingswinkels is voor ons zeker veel meer dan informatie en advies verstrekken. Daar liggen nog heel wat uitdagingen.

Dat is het verhaal van universele selectieve preventie. Vanuit Kind en Gezin bouwen we een breed fundament naar die universele preventie, waar het bereik wordt versterkt.

4. De meer intensieve, geïndiceerde preventie

Een volgende stap in het continuüm is de meer intensieve geïndiceerde preventie.

4.1. Centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (ckg)

Wat de doelgroep van de ckg's betreft, gaat het om afgelijnde opvoedingscrisissen. Het gaat om situaties waarin de draagkracht van een gezin tijdelijk onvoldoende is en waarin de zorgen tijdelijk aan een laagdrempelig initiatief kunnen worden overgedragen.

Situationeel verwijs ik als voorbeeld naar een gezin waar een alleenstaande moeder een zware ziekte heeft en niet meer voor het kind kan zorgen. Dat kan voor ons ook gebeuren in een ckg. Het gaat dus niet alleen om problemen in opvoedingssituaties zelf of om vaardigheden. Het kan ook gaan om een situatie waarin een gezin niet meer in staat is om alleen voor de kinderen te zorgen.

De doelgroep betreft ook risicosituaties inzake problematische opvoeding en acute crisissen. In feite is het niet de bedoeling om zeer complexe probleemsituaties in de ckg's op te vangen. We merken echter dat de doelgroep binnen de ckg's er zeker niet lichter op wordt.

Wanneer ik het heb over de ckg's, dan heb ik het zowel over mobiele begeleiding aan huis en ambulante opvang overdag, als over residentiële opvang.

Wat het totaal aantal kinderen in ckg's betreft, stellen we een stijging vast tussen 2000 tot 2009. Er was een lichte capaciteitsuitbreiding sinds 2007. In deze sector bestaat een stijgende vraag naar plaatsen en worden heel wat kinderen opgevangen.

Op de slide over de verhouding volgens de leeftijd van de kinderen, toont de paarse balk de min 6-jarigen en de witte balk de plus 6-jarigen. De ckg's zijn heel belangrijk voor die jongste groep van kinderen. We merken daarbij geen verschil naar werkvorm. We zien dit ook weerspiegeld in het aantal begeleidingsdagen volgens de leeftijd van de kinderen. Ongeveer 70 percent van het aanbod van de ckg's gaat naar min 6-jarigen, terwijl 30 percent naar de plus 6-jarigen gaat. De aanwezigheidsdagen geven ongeveer hetzelfde beeld.

We zijn ook de verhouding nagegaan tussen kinderen in een ckg-residentieel tehuis versus de begeleidingstehuizen van de bijzondere jeugdbijstand (BJB). Wat het aanbod voor 0-

tot 3-jarigen en 3- tot 6-jarigen betreft, zijn er 980 voorzieningen bij Kind en Gezin en de BJB. Bij de 0- tot 3-jarigen wordt 95,3 percent van die kinderen opgevangen in de ckg's en 4,7 percent in begeleidingstehuizen. Bij de 3- tot 6-jarigen is dat 74 percent versus 26 percent.

Die cijfers zijn belangrijk in de discussie over die jongste kinderen. Moeten ze naar de ckg's of naar de bijzondere jeugdzorg? Wat is het profiel van de ckg's? Die groep van jongste kinderen is een doelgroep met eigen deskundigheid en eigen methodes. De ckg's blijken een belangrijke voorziening te zijn voor deze groep.

Wat het ambulant en mobiel aanbod betreft, is er de laatste jaren een trend naar de uitbouw van preventieprogramma's. Daarbij hebben we gekeken naar de onderbouwing van de evidence based. De vraag is dan hoe ze werken. Ik verwijs naar de andere module van de vroegtijdige begeleiding, prenataal en kort na de geboorte. Ook STOP 4-7 zit daarin, dus het gebruik van meer gestandaardiseerde programma's die voor ons in de ckg's heel belangrijk worden.

Wat het verschil met de BJB betreft, meer bepaald inzake ambulante en mobiele opvang, stellen we vast dat wij niet alleen gezinnen met multifactoriële problemen hebben, maar ook gezinnen waar er problemen zijn met opvoedingsvaardigheden. Daarbij leggen wij onze focus op jonge kinderen en op de korte termijn. Wij willen die kinderen immers zo snel mogelijk weer naar huis laten gaan. Er is het vrijwillig engagement van de ouders om voort te bouwen op dat continuüm. Zij kunnen ook bij de ckg's terecht om hun kinderen mee te ondersteunen.

Door dossieranalyse stellen we echter vast dat er inzake de populatie in de residentiële opvang, het residentiële deel van de ckg's, toch echt wel complexe problematieken zijn. Er is wel veel diversiteit tussen ckg's inzake het opnamebeleid. De ckg's signaleren ons dat de problemen complexer worden. Een schatting op basis van dossieranalyse bij Kind en Gezin geeft aan dat ten minste 15 tot 40 percent zware problematische opvoedingssituaties zijn binnen de ckg's, waarbij BJB en de politionele overheid de grootste aanmelders zijn. De rechtstreekse aanmelding van de cliënt is heel laag. Er is natuurlijk ook de vrijwillige toeleiding met ondersteuning en remediëring via de hulpverlening. Dat de rechtstreekse aanmelding laag is, is begrijpelijk. Ouders komen niet zelf bij een dergelijk centrum aankloppen. Zelfs wanneer men de groep van de gedwongen opnames buiten beschouwing laat, stellen we de laatste paar jaren toch vast dat we in de ckg's met een groot aantal kinderen met zware en complexe problemen zitten.

Er is een aantal verklaringen. Er is de problematiek van de wachtlijsten in de BJB, waarbij het ckg een gemakkelijkere rechtstreeks toegankelijke weg is voor gezinnen met een moeilijke opvoedingssituatie. De regelgeving BJB laat dat ook nog altijd toe. We merken dat de BJB minder staat te trappelen om te zorgen voor de residentiële opvang van heel jonge kinderen. Er zijn niet zo veel mogelijkheden. Men komt sneller terecht bij de ckg's. De ckg's zijn ook mee ingeschakeld in de netwerken crisishulpverlening integrale jeugdhulp, waardoor eigenlijk ook via die weg zware probleemsituaties komen binnensluipen. Gezinnen met zogenaamd lichtere problemen zoeken soms elders een oplossing voor situationele crisissen. Soms komen ze ook in de kinderopvang terecht. Ambulante en mobiele opvang zorgen gelukkig voor een buffer. In het residentiële komen natuurlijk de zwaardere problemen doordat de uitbouw van ambulant en mobiel steeds sterker wordt.

Wat de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning betreft, zien we duidelijk de tendens om meer ambulant en mobiel te werken. We steunen dat ook. De focus van de werking ligt op heel jonge kinderen. We vinden het belangrijk om het binnen het continuüm van Kind en Gezin te houden. We stellen ook vast dat binnen de residentiële werking echt wel zware probleemsituaties terecht komen.

4.2. Gezinsondersteunende pleegzorg

Ook bij de gezinsondersteunende pleegzorg zien we toch een lichte stijging. In 2004 is er een dieptepunt. Het gaat natuurlijk om een kleine sector. Het gaat om vier diensten in Vlaanderen. We hebben dat dieptepunt in 2004 even bekeken. Het ging om een grote dienst die op dat moment toch wel een tekort aan opvanggezinnen had. Het is een meer situationele daling, waarna intensiever campagne rond gezinnen is gevoerd. Men ziet een lichte stijging met betrekking tot het aantal kinderen. De capaciteit is natuurlijk niet sterk toegenomen. Een veel grotere instroom is dus ook niet mogelijk.

Op de volgende slide slaat het paarse gedeelte op de kinderen van 3 tot 6 jaar, het blauwe gedeelte op kinderen jonger dan 3 jaar. Iets minder dan bij de ckg's overheerst de groep van 3 tot 6 jaar. De jongste kinderen komen zeker ook in de pleegzorg terecht. Ook de 3- tot 6-jarigen komen in de gezinsondersteunende pleegzorg terecht. Qua doelgroep is de vaststelling wat analoog als die bij de ckg's. Ook hier is de populatie weer zwaarder dan vanuit preventief oogpunt bedoeld. We merken dat de gezinsondersteunende pleegzorg met toch wel zwaardere problematieken wordt geconfronteerd. Ik citeer: "Het aantal kinderen waarvoor intensievere vervolghulp wordt opgestart is toegenomen van 17 tot 24 percent. Dit zou kunnen wijzen op een evolutie in de ernst van de gezinnen die zich aanmelden."

Ik maak ook hier even de vergelijking tussen pleegzorg Kind en Gezin en BJB. Dat heeft zeker ook te maken met het beperkte aanbod van gezinsondersteunende pleegzorg. Er is een iets andere verhouding. Ik verwijs naar de slide: 25 percent van de 0- tot 3-jarigen in gezinsondersteunende pleegzorg versus 75 percent via pleegzorg BJB; 13 percent van de 3- tot 6-jarigen versus 87 percent.

Rond de gezinsondersteunende pleegzorg is er een belangrijke rol voor jonge kinderen, veelal in de vorm van perspectiefzoekende pleegzorg. Ik wil hier nog eens benadrukken dat Kind en Gezin voor de heel jonge kinderen achter de optie blijft staan om pleegzorg als eerste te overwegen bij een mogelijke uithuisplaatsing en te zorgen dat die jongste kinderen in een gezinsverband kunnen worden opgevangen.

4.3. Specifieke opdracht rond meldingen en aanpak kindermishandeling

Dat brengt me bij de gegevens van de VK's. Ik wil er nogmaals op wijzen dat het hier meldpunten betreft waar mensen met heel verschillende vragen en verwachtingen terecht kunnen. Het kan gaan om meldingen, adviesvragen, ondersteuningsvragen, coördinatievragen of expertisevragen. Het gaat hier om een heel gamma. De meldpunten werken zeer laagdrempelig en focussen op kinderen als slachtoffers van kindermishandeling.

Ik heb enkele gegevens met betrekking tot het aantal meldingen en het aantal gemelde kinderen in de presentatie verwerkt. Ik begin met de evolutie. De stijgingen en dalingen zijn bijzonder fluctuerend. In absolute aantallen is er echter sprake van een stijging. Het aantal kinderen is geëvolueerd van 3072 in 1991 tot 8802 in 2009. Het aantal meldingen is in diezelfde periode van 2245 tot 6435 gestegen.

Er zijn fluctuaties en soms ook pieken, bijvoorbeeld na de affaire-Dutroux of na een bekendmakingscampagne. Algemeen bekeken, gaat het over de jaren heen zeker om een stijging. Dat heeft onder meer met een verhoogde alertheid van de samenleving voor kindermishandeling te maken.

De cijfers van de VK's zijn geen prevalentiegegevens. Spijtig genoeg weten we nog steeds niet hoe vaak kindermishandeling in onze samenleving voorkomt. Het gaat hier enkel om de gegevens van de VK's in zes provincies. De cijfers van de justitiële instanties, van de BJB, van de geestelijke gezondheidszorg of van het algemeen welzijnswerk zijn hier niet in vervat.

Daarnaast gaat het om meldingen van situaties, van risicosituaties en van vermoedens van mishandeling. Ik wil deze cijfers bijgevolg zeker wat duiden. Het kan trouwens ook om aanverwante of andere problemen gaan. We moeten hier voorzichtig mee omspringen.

In elk geval tonen de cijfers aan dat de aandacht voor dit thema in onze samenleving is gestegen. Ik durf niet te stellen dat er nu meer kindermishandeling is dan vroeger. We hebben nog steeds geen eenduidig zicht op effectieve cijfers over de kindermishandeling over alle sectoren heen.

De grootste groep melders komt uit de primaire omgeving van het kind. In 2009 is er een lichte afname van het aantal meldingen uit de primaire omgeving. De gezondheidszorg, waar we Kind en Gezin ook onder hebben geplaatst, vormt de tweede groep. Daarnaast blijven ook de schoolse en buitenschoolse voorzieningen belangrijke melders. Wie iets bij een VK meldt, blijft echter vrij gevarieerd.

In de leeftijdsverdeling zien we niet zo veel veranderingen. We zien een lichte stijging bij het ongeborn kind of, met andere woorden, van gevallen van mishandeling van zwangere vrouwen. Die stijging is er ook bij de nuljarigen. We moeten dus zeker blijvend aandacht aan de allerkleinsten schenken. Spectaculaire evoluties vallen echter niet te melden. Het aandeel van de jongste kinderen is licht gestegen en de rest is vrij gelijk gebleven.

Wat de gemelde problemen betreft, is er een stijging van het aantal gevallen van emotionele en lichamelijke mishandeling en een daling van het aantal incestgevallen. Aangezien de cijfers van de VK's beperkt zijn, wil ik hier voorzichtig mee omspringen. Het gaat echter toch om cijfers. We moeten ze onder ogen zien.

5. Algemene conclusies

Wat het specifiek aanbod van de opvoedingsondersteuning betreft, zien we een grotere instroom. Dat betekent niet noodzakelijk dat de zwaardere of gecombineerde problemen zich daar situeren. We wijten dit vooral aan de grotere maatschappelijke aandacht voor het thema, wat we op zich natuurlijk positief vinden.

De opvoedingsonzekerheid is zeker toegenomen. Dat is tijdens lezingen en in de literatuur al herhaaldelijk aan bod gekomen. De vraag blijft waar die onzekerheid vandaan komt.

De voorbije jaren is de beleidskeuze gemaakt meer in preventie en in opvoedingsondersteuning te investeren. Hierdoor stijgt de instroom. Bovendien is de alertheid van de universele preventiewerkers gestegen. Risicosituaties worden sneller gezien en aangepakt. Dit geldt zeker voor Kind en Gezin. Ongeveer 20 jaar geleden volgden we veeleer het standaardprogramma inzake medische preventie en de klassiekere thema's. We hebben een evolutie in de richting van het psychosociale aspect, kindermishandeling, preventie en opvoedingsondersteuning meegemaakt. Ook hier leeft een verhoogde alertheid om ouders door middel van geïndiceerde preventie sneller te ondersteunen. We zien hier zeker een grotere instroom. Zoals ik al eerder heb verklaard, vinden we het belangrijk hier vanuit de laagdrempelige preventie blijvend aandacht aan te schenken. Ik ben er in elk geval van overtuigd dat dit een buffer tegen latere, zwaardere vormen van nood aan jeugdhulpverlening vormt.

Binnen het aanbod van de ckg's en de gezinsondersteunende pleegzorg kan een toename van het aantal zwaardere probleemsituaties worden waargenomen. We merken dit dus in het preventief continuüm van Kind en Gezin. De ckg's krijgen te maken met een groep die zwaardere problemen met zich meedraagt. We moeten hiervoor in de nodige goede zorg en hulpverlening voorzien.

Er is een toename van de registratie van de kansarmoede en van het bereik van kansarme gezinnen. We maken hiervoor onder meer gebruik van inloopteams.

Ten gevolge van een toegenomen alertheid worden meer gevallen van kindermishandeling gemeld. Er is een toename van het aantal mishandelingen van de allerjongste kinderen. Bij de oudere kinderen is er niet echt sprake van een toename. De risicosituaties vormen een groter aandeel. Er is tevens een verhoogde alertheid met betrekking tot mishandeling tijdens de zwangerschap. Daarnaast is er ook een stijging van het aantal emotionele mishandelingen.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Ik heb een vraag over de preventie. Hoe wordt een moeder uit een kansarm gezin begeleid zodra ze uit de kraamafdeling komt? Ik weet dat de verpleegkundigen van Kind en Gezin na het ontslag uit de kraaminrichting twee huisbezoeken afleggen. Hoe zit dat bij kansarme gezinnen? Ik kan me voorstellen dat die mensen niet naar de dokter gaan. Op preventief vlak moeten ze bijkomend worden begeleid.

Mevrouw Katrien Verhegge: Ik wil de mythe van de twee huisbezoeken tegenspreken. Het klopt dat we volgens onze standaardvisie elk gezin zeker twee huisbezoeken moeten brengen. Maar de evolutie is dat de regioteamleden veel meer vraaggericht moeten werken. Kwetsbare gezinnen krijgen meer bezoeken. Zij worden intensiever gevolgd. Maar de preventieve zorg staat zwaar onder druk – ik maak hier van de gelegenheid gebruik om het nog eens te zeggen. We hebben een grote toename van het aantal geboorten gehad. Het beleid heeft dat met zijn investeringen niet gevolgd. Daardoor vragen onze zittingen en consultatiebureaus heel veel tijd. De tijd van onze regioteamleden moet worden verdeeld over consultatiebureaus en huisbezoeken. De zittingen hebben een toenemend doelbereik. Gekoppeld aan de toename van het aantal geboorten, betekent dit dat de tijd voor de huisbezoeken krimpt. Toch blijft het belangrijk dat wij alle gezinnen bereiken. Daardoor wordt het pakket huisbezoeken dat overblijft voor de kwetsbare gezinnen kleiner. Dan heb ik liever dat er maar één huisbezoek is bij Jan Modaal en meer bij de kwetsbare gezinnen. Dat komt neer op een sterk vraaggerichte en ondersteunende methodiek voor onze regioteamleden.

Men zegt soms dat Kind en Gezin overal komt en een groot bereik heeft. We moeten daarin realistisch zijn. Er is nog veel werk om kwetsbare gezinnen vroegtijdig met intensievere huisbezoeken te bereiken. En dat gaat niet alleen over Kind en Gezin.

Mevrouw Tinne Rombouts: Mevrouw Verhegge, ik dank u voor uw toelichting. De cijfers die u gaf zijn interessant om te weten op welke manier de diensten evolueren en op welke manier ervan gebruik wordt gemaakt. Preventie is belangrijk. Maar de vraag blijft of we met de preventie effectief de instroom in de bijzondere jeugdzorg kunnen vermijden. Dat is een moeilijke vraag. Dat is de voornaamste uitdaging voor deze commissie. Wij moeten de oorzaak kennen van de grotere instroom. Kunnen we met de preventie die we vandaag toepassen, vermijden dat de doorstroom naar problematische situaties en bijzondere jeugdzorg vermindert? Wij hebben een stijging in het aantal vragen naar opvoedingsondersteuning. Maar zien we die gezinnen daardoor niet of minder terugkomen in de bijzondere jeugdzorg? Welk percentage stroomt toch nog door? Hebben we daar cijfers over? En als we die nu niet hebben, kunnen we dat in de toekomst op een of andere manier in kaart brengen? Hoe kijkt u daar tegenaan?

We hebben hetzelfde met de ckg's. Die zetten vandaag heel duidelijk in op jonge kinderen. Hoe jonger het kind bij wie men een probleem vaststelt, hoe beter men dat probleem wellicht kan verhelpen. Maar merken we dat de gezinnen die in de ckg's hulp krijgen, minder doorstromen naar problematische situaties? Misschien moet men daar de lat wat hoger leggen? We spreken hier over vaststellingen van populaties in de residentiële opvang

in ckg's en de aanwezigheid van zeer complexe problematieken. Maar er valt veel onder de term 'zeer complexe problematieken'. Kunnen wij analyseren wat die problemen zijn? Welke specifieke knelpunten komen hier voor? Kunnen we daar groepen in onderbrengen? Kennen we de oorzaak van het feit dat die groepen nu meer aan bod komen dan in het verleden?

U zegt dat we het hogere aantal meldingen bij de VK's goed moeten interpreteren. Als we met betrekking tot een bepaald probleem dat zich voordoet in de maatschappij campagne voeren, merken we dat er duidelijk meer meldingen zijn. Zo is evident dat kindermishandeling niet mag. Daarvoor bestaan er waarschijnlijk heel duidelijke parameters. We moeten er anderzijds geen schrik voor hebben om te zeggen dat daar ook wel rek op zit. Wat is de definitie? Stellen we nu ook kleine mishandelingen vast? Ik betwist niet dat die niet ook moeten worden bestreden, maar ik vraag me af of de dossiers die jullie verwerken gegevens bevatten die duidelijk maken om welk soort mishandelingen het gaat, en of ze inderdaad in die mate problematisch zijn dat ook daar het kind op een later tijdstip in zijn of haar leven getekend blijkt voor het leven en zo in problematische situaties of de bijzondere jeugdzorg terechtkomt.

Ik besef dat ik analyses vraag van de rapporten achter de cijfers, maar het is dat waarnaar wij op zoek zijn: de maatschappelijke realiteit achter de cijfers over instroom en behandeling.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Mijn vraag gaat ook over de registratie van kindermishandeling. Mevrouw Verhegge, u zei dat u nog geen algemeen overzicht hebt van de meldingen van kindermishandeling en dat de registratie zich beperkt tot de VK's. U zegt dat de aanmeldingen bij andere instanties en diensten, zoals justitiële instanties, niet zijn opgenomen. Maar bij de slide over de VK's hebt u het over de bijzondere jeugdzorg en justitiële instanties. Ik zie daar een tegenstrijdigheid in. Dat zijn ook aanmelders, maar ik geloof u dat u geen algemeen zicht kunt hebben op de registraties.

Dat vind ik in dit tijdperk iets ongelooflijks. Ik zit nu al zes jaar in de commissie Welzijn. Er wordt al zes jaar gesproken over een centraal meldpunt. Ik kan mij niet inbeelden dat er na zes jaar nog geen op punt staand registratiemeldingssysteem is om alle cijfers te verzamelen. Hoe is het in godsnaam in dit tijdperk nog mogelijk dat niet alle gegevens kunnen worden verzameld? Is er geen discrepantie tussen het noemen van het aantal melders bij de VK's enerzijds en anderzijds stellen dat er geen algemene cijfers zijn in die sectoren?

Mevrouw Katrien Verhegge: Mevrouw Rombouts, wij hebben deze discussie al vaak gevoerd. Ik zal zeker niet zeggen dat je op individueel niveau kunt berekenen hoeveel percent minder instroom je krijgt door die hele opvoedingsondersteuning. Wel is er longitudinaal onderzoek, zoals er nu een loopt via het Steunpunt Jeugd. Dat is de enige manier om daar duidelijk zicht op te krijgen. We moeten investeren in verder onderzoek.

We weten wel dat preventieprogramma's effectief werken op het zelfwaardegevoel van ouders, de versterking van opvoedingsvaardigheden, het uitbouwen van sociale netwerken die protectief werken. Daarover is heel wat literatuur- en wetenschappelijk onderzoek gebeurd. Er zitten heel wat krachten in die preventie. Ik ben er dus absoluut van overtuigd dat we massaal moeten blijven inzetten op preventie.

De maatschappelijke context is er wel niet eenvoudiger op geworden. Daardoor zal de instroom ook groot blijven. Ik ben er echter wel van overtuigd dat door breder en intensiever in te zetten op preventie en opvoedingsondersteuning, iets kan worden gedaan aan die instroom.

Ook analyses van wetenschappelijke literatuur tonen aan dat bijvoorbeeld preventie inzake kindermishandeling vooral effecten heeft op de ouders die sterker worden, niet

puur in vaardigheden maar ook in hun zelfbeeld en zelfwaardegevoel. Zij worden versterkt door dat sociale netwerk en door dat brede veld van opvoedingsondersteuning.

Wat de meer complexe problematiek betreft, kan ik verwijzen naar een kleinschalige analyse van dossiers binnen de ckg's. Het gaat dan over dossiers binnen de residentiële werking van de ckg's, los van dwangmaatregelen. Het gaat dan over de zogenaamd vrijwillige context. Uit de dossieranalyse blijkt dat 4,5 percent van de dossiers bij aanvang door een onderzoeker wordt ingeschat als zijnde een problematische opvoedingssituatie. Daarbij kijkt men naar meerdere probleemdomeneinen binnen de gezinssituatie. Verder blijkt dat in 18,2 percent van de dossiers de BJB wordt ingeschakeld doorheen de begeleiding. 27 percent van de kinderen gaat niet naar huis. Dat betekent verdere residentiële opvang of een pleeggezin bijzondere jeugdbijstand. 10,6 percent van de kinderen verblijft er ook langer dan zes maanden. Dat zegt ook wel iets over de complexiteit.

Wanneer we het hebben over de complexiteit, kan ik ook verwijzen naar de cijfers die de heer Van Mulders van de BJB heeft gebracht. Daaruit bleek dat heel wat aanmeldingen vanuit de ckg's naar de comités terugkeren. Dat geeft toch wat duiding over die populatie.

Wat de kindermishandeling betreft, is er geen meldingsplicht. In de CAW's is er ook hulpverlening voor gezinnen met kindermishandeling. Bij de BJB gebeurt dat via het parket. Overal, via verschillende poorten, kan kindermishandeling naar voren komen. De vraag is ook wat er precies wordt verstaan onder kindermishandeling. We zijn daar ook op Europees vlak mee bezig. Het is de bedoeling om verschillende landen te vergelijken. Het blijft echter een beleidsthema dat vanuit het Vlaams Parlement blijvend kan worden aangekaart. Kind en Gezin wil eerst werken aan een goede definitie om van daaruit dan meer gegevens te verzamelen.

Mevrouw Sabine Poleyn: U zegt dat er vooral een toename is van die zware probleemsituaties. Welke suggesties hebt u om dat aan te pakken? Vindt u dat wat u doet met die ckg's of via de VK's goed is, en dat met meer middelen een groter aanbod mogelijk zou zijn? Dat zou al een stap vooruit zijn. Of hebt u andere creatieve beleidsvoorstellen? Ik veronderstel dat Kind en Gezin gelijkaardige partners heeft in andere Europese landen, die met een gelijkaardige problematiek te kampen hebben en die daar eventueel op een andere manier mee omgaan.

De heer Tom Dehaene: Zijn er goede voorbeelden uit het buitenland? We zijn naar Denemarken geweest. Wanneer daar los van elkaar zeven meldingen binnenkomen over kleine incidenten, dan neemt men een initiatief vanuit een instantie als Kind en Gezin, de school, de huisarts of zelfs de politie. Zijn er nog dergelijke voorbeelden waar vooral wordt ingezet op vroege detectie en dus preventie?

Ik geloof heel sterk in preventie en opvoedingsondersteuning. Triple P heeft in Australië wetenschappelijk bewezen een goede investering te zijn. En dat is altijd de uitdaging. Men weet wel hoeveel preventie kost, maar men weet niet hoeveel men ermee uitspaart. Dat is een heel moeilijke evaluatie. Niettemin blijf ik sterk geloven in preventie en ben ik zeer benieuwd naar goede voorbeelden uit het buitenland. Misschien bestaat er wel een literatuurstudie van wat er op dat vlak in de verschillende landen in Europa gebeurt.

De heer John Crombez: De studie van de cijfers heeft alles te maken met het feit dat die toename verontrustend groot is. De vraag is of we alles goed doen in de bestaande systemen en of we de middelen op de juiste manier inzetten met het oog op een maximaal resultaat. Ik besef net als de heer Dehaene dat dit moeilijk meetbaar is.

Er is een stijgende trend. We hebben de Vlaamse Regionale Indicatoren gekregen. Tussen 2003 en 2007 is er een gelijklopende toename. Er is wel een knik tussen 2007 en 2008 in de toename van het aantal jongeren in de jeugdzorg. Wat me verontrust, is dat in die indica-

toren ook de cijfers zijn opgenomen over de jongeren in instellingen buiten de BJB. Daar zien we op exact hetzelfde moment plots een toename van 3000 naar meer dan 7000. Ik heb dat nog nooit gezien en ik heb daar ook geen verklaring voor.

We hebben vastgesteld dat er bij de ckg's een zeer verschillend opnamebeleid is. Vindt u dat moeilijk of zelfs problematisch? Wanneer dat voortdurend gepaard gaat met een toenemende complexiteit, zullen de ckg's wellicht proberen om zich te organiseren en zo efficiënt mogelijk te werken. Is het goed dat er een verschillend opnamebeleid is of vindt u dat verontrustend? Wat vragen de ckg's inzake vrijheid van beheer?

Hoe zit het met de crisisbedden bij de residentiële opvang? Hebt u daar details over? Er is een systeem van residentiële bedden, voor korte of lange duur. In welke mate is het gebruik van de crisisbedden op dit moment een goed systeem? Wanneer we spreken over jeugdzorg, worden we voortdurend geconfronteerd met het probleem om een juiste plaats te vinden. Die crisisbedden worden nogal vaak gebruikt. Hoe is de situatie daar?

De thuiszorg en de intra-muroszorg zijn belangrijk. Heel vaak komt hetzelfde terug. Als er een toenemende complexiteit is, is er eigenlijk ook een toenemende vraag naar snelle en beschikbare psychologische ondersteuning bij het begin. In hoeverre lukt het bij de niet-residentiële zorg om die psychologische zorg ook snel te bieden? Als er een toename is van de groep, zou het bijvoorbeeld kunnen dat heel veel kinderen geholpen worden, maar niet in het traject komen dat het best past bij hun problematiek. Lukt het om ook buiten de residentiële opvang voldoende psychologische steun te bieden?

Bij de ondersteuning zelf hebt u redelijk veel details gegeven over het aantal kinderen en het soort hulp dat wordt verstrekt. Zijn er ook cijfers bekend over het aantal aanwezigheidsdagen bij de hulp die wordt verstrekt? Ik heb een wat gelijkaardige vraag met betrekking tot de cijfers over de kansarmoede. Meer dan 60 percent van de kinderen in een kansarm gezin komen uit gezinnen van niet-Belgische origine. Is er een cijfer bekend over het hulpaanbod dat wordt verstrekt?

Mevrouw Mieke Vogels: Op de slides gaat het op bepaalde momenten over 'maatschappelijk kwetsbare jongeren'. Op andere momenten gaat het over 'kansarme jongeren'. Wat is het verschil?

Mevrouw Katrien Verhegge: Wat de vraag over de ckg's betreft: er is nog maar net een evolutie inzake ambulant en mobiel. Daar geloof ik absoluut in. De voorgeschiedenis van de ckg's is er een van de kindertehuizen en van residentiële leefgroepen. We maken de switch. Ik geloof enorm in de kracht van ambulant-mobiele programma's. Voor mij liggen daar nog heel wat mogelijkheden. Ik hoop dat we nog meer kunnen doen en er efficiënter op kunnen inzetten.

U vroeg ook naar de internationale trend. Ook daar zien we dat de inzet op de intensievere geïndiceerde preventieprogramma's toch wel werkt, maar wel onder een aantal voorwaarden. Daarom willen we ook meer beschreven, wetenschappelijk onderbouwde preventieprogramma's binnen die ckg's. Als men bijvoorbeeld zoekt naar wetenschappelijk onderbouwde preventieprogramma's inzake kindermishandeling, dan komen we bij de intensievere levels van Triple P of ook wel het Oldsprogramma. Het gaat dan echter over het vroegtijdig, mobiel, intensief in gezinnen gaan, en liefst voortbouwend op die basisprogramma's, omdat dat voor gezinnen het meest laagdrempelige is. Dan wordt heel actief en methodisch met gezinnen getraind. Dat blijkt ook wel uit al die onderzoeken.

Wat de inzet van de middelen en het opnamebeleid betreft, speelt de voorgeschiedenis nog. Een aantal ckg's spelen sneller in op de evolutie ambulant-mobiel. Andere blijven meer hangen in het residentiële. We trachten de lijn te trekken, met voldoende autonomie en responsabilisering van voorzieningen, om kinderen maximaal op te nemen in de

ambulant-mobiele opvang. Maar dat is een discussie die we nog voeren met de bijzondere jeugdbijstand. We merken dat die kinderen echt wel hun plaats hebben binnen de ckg's. We moeten kijken naar gedifferentieerde werkvormen om de problematische situaties binnen het ckg een plaats te geven, maar wel gescheiden van de andere vormen. We werken daaraan met de sector.

Bij het opnamebeleid maken we werk van een nieuwe regelgeving. We willen veel meer procesindicatoren naar voren schuiven, waarbij we, in dialoog met de ckg's, kunnen kijken naar het aantal normen die vooropgesteld zijn, maar dan wel op lange termijn. Als blijkt dat er bij een ckg over een termijn van een heel jaar een enorme toestroom is vanuit de bijzondere jeugdbijstand, dan kan daarover in gesprek worden gegaan. We willen dat ook transparanter maken.

De cijfers over de crisisplaatsen en crisisbedden ken ik niet uit het hoofd. We weten wel dat binnen het crisishulpprogramma van integrale jeugdhulpverlening de residentiële bedden wel vaak heel goed gevuld zijn. Ook blijkt dat het bij de crisisinstroom via integrale jeugdhulpverlening vaak gaat over complexere problemen en dat het niet gemakkelijk is om de kinderen die via die weg binnenkomen snel genoeg, adequaat te leiden naar de plaats waar ze horen.

Wat de psychologische ondersteuning betreft, is er ook een switch. De kindertehuizen hebben altijd gewerkt met kinderverzorgsters. Als men wil inzetten op de methodieken ambulant-mobiel, zijn er belangrijke investeringen nodig om de switch te maken naar meer pedagogische ondersteuning aan personeel.

Bij 'kansarm' of 'maatschappelijk kwetsbaar' gaat het om dezelfde groep. 'Maatschappelijk kwetsbare gezinnen' geeft soms een ruimer beeld dan kansarmoede. Maar onze registratiecijfers zijn eigenlijk wel dezelfde gebleven. Onze verpleegkundigen registreren over welk gezin het gaat. Wij kunnen dat wel linken aan de consulten en de huisbezoeken.

De voorzitter: Ik dank mevrouw Verhegge voor de toelichting en de antwoorden.

Else DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BJB	bijzondere jeugdbijstand
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
ckg	entrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
STOP 4-7	samen sterker terug op pad
VK	vertrouwenscentrum kindermishandeling

BIJLAGE:

Presentatie van mevrouw Katrien Verhegge,
administrateur-generaal van Kind en Gezin

Evoluties in de jeugdhulpverlening. Bijdrage Kind en Gezin

Katrien Verhegge
Administrateur-generaal
Vlaams parlement 10 november 2010

 Kind & Gezin
kind is koning

Vlaams agentschap

Vraag van de commissie

Doelstelling commissie:

- Stijgende instroom van kinderen en jongeren in de jeugdhulpverlening
- Beleidsvoorstellen die de stijgende instroom moeten tegengaan

Aan Kind en Gezin is gevraagd:

- naar relevant cijfermateriaal en duiding over problematiek
- een overzicht van de diverse initiatieven die hierop betrekking hebben

 Kind & Gezin
kind is koning

Visie Kind en Gezin

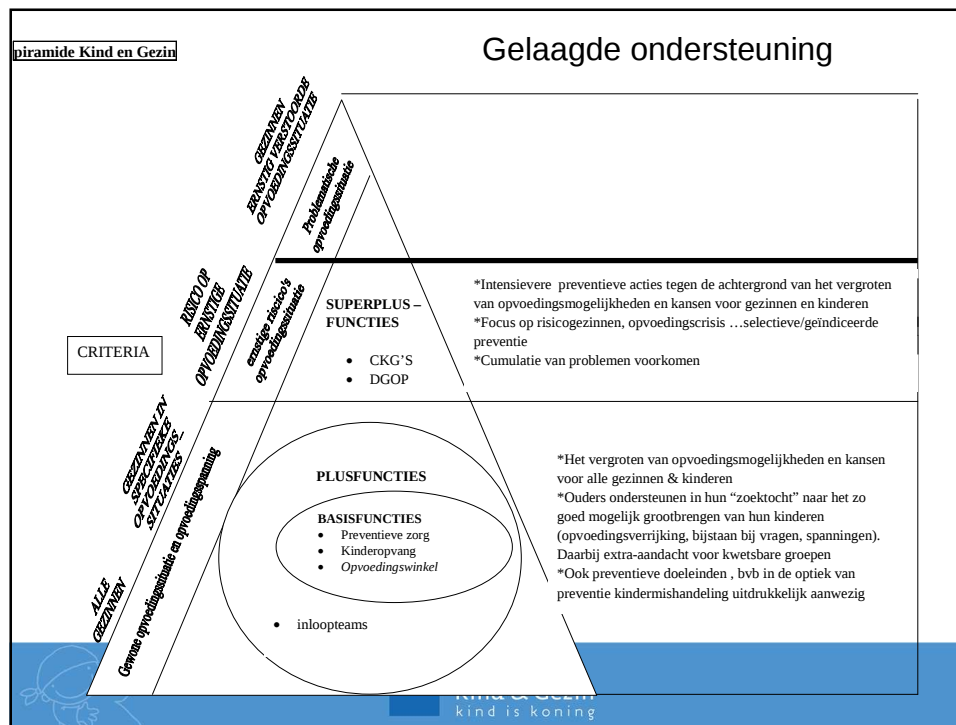
Kind & Gezin
kind is koning

Positionering van de sectoren Kind en Gezin

- Positionering van de sectoren binnen het preventiecontinuüm
- Met als finaliteit: ondersteuning en vroegtijdige preventie (specifieke focus op jonge kinderen) dus ook voorkomen van "zwaardere" psychosociale problemen of instroom in de "zwaardere" hulpverlening
- Vertrouwenscentra kindermishandeling: specifieke missie rond melding en aanpak kindermishandeling

Kind & Gezin
kind is koning

Universele preventie

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Preventieve zorg (consultatiebureaus en huisbezoeken)

- Aandacht voor opvoedingsondersteuning: laagdrempelige ondersteuning van opvoedingsverantwoordelijken bij de opvoeding van kinderen
- In combinatie met medische preventie: drempelverlagend

Kind & Gezin
kind is koning

Focus opvoedingsondersteuning

- De ouder/de opvoedingsverantwoordelijke
- *Alle* ouders, ouders met gewone, alledaagse opvoedingsvragen of opvoedingsspanningen
 - Bijzondere aandacht voor het bereiken van specifieke doelgroepen !
- Laagdrempelig !!!
- Van bij de wieg ...
- Opvoedingsproces:
 - Omgang tussen ouder en kind maar ook ruimer de leefomgeving omdat opvoeden een samenspel is

Kind & Gezin
kind is koning

- Laatste jaren: meer (methodische) aandacht via inzet opvoedingsconsulenten, specifieke opleidingen voor regioteamleden, specifieke spreekuren, instrumenten, specifieke programma's opvoedingsondersteuning
- Finaliteit:
 1. Universele preventie, alle gezinnen ondersteunend bereiken en via die weg ook risicosituaties detecteren
 2. Selectieve preventie intensievere en/of specifiekere actie ondernemen, meestal voortbouwend op universele preventie en gericht op intensievere ondersteuningsvragen en/of risicogezinnen

Kind & Gezin
kind is koning

Meerwaarde van “universele” opvoedingsondersteuning?

- Zinvolheid volgens wetenschappers:
 - Bereik van vele ouders
 - Haalt opvoeden uit de taboesfeer
 - Wijst ouders de weg ook voor als ze later problemen krijgen
 - Individuele bewustwording rond positief ouderschap
 - Leidt tot een algemene klimaatsverandering; geweld tegen kinderen wordt minder evident gevonden
 - Laagdrempelige, niet-stigmatiserende instap om ook risicogezinnen te bereiken en hen eventueel toe te leiden naar een intensiever aanbod;
 - Belang van vroegtijdig, jonge kinderen !!
- Minder “harde bewijzen” dat het *direct* effect heeft op b.v. gedrag.

Kind & Gezin
kind is koning

MAAR tegelijkertijd aandacht voor gerichte, selectieve preventie

- Op het niveau van risicogroepen

Maatschappelijk kwetsbare gezinnen als risicogroep.

Ook proberen te bereiken via "andere" strategieën die aanslaan (vb. inloopteams, gezinsondersteuners)

- Op het niveau van individuele ondersteuningsvragen en/of risicosituaties

We hebben wetenschappelijke kennis van welk de factoren zijn die het risicopotentieel op mishandeling bij ouders, gedragsproblemen bij kinderen enz. beïnvloeden; vroegtijdige alertheid daarvoor en erop inspelen (soms aanklappend) door een aantrekkelijk aanbod van gerichte en "meer intensieve" opvoedingsondersteuning aan te bieden.

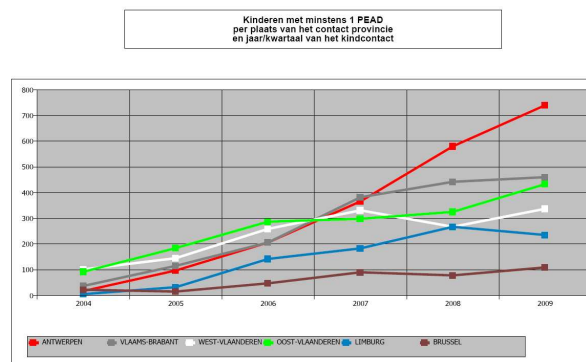
Kind & Gezin
kind is koning

Evoluties universele en selectieve preventie aan de hand van cijfergegevens

Kind & Gezin
kind is koning

Evolutie aantal geregistreerde kinderen op spreekuur

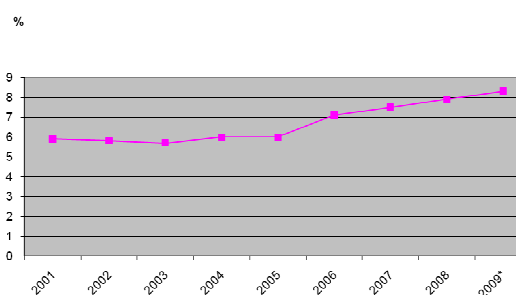

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

13

Evolutie kansarme gezinnen

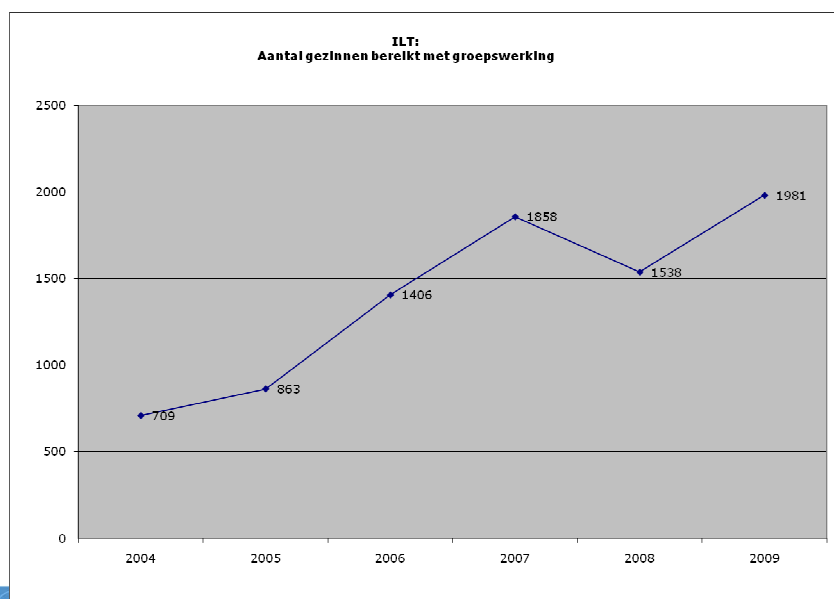
K&G

Kind & Gezin
kind is koning

	Kinderen in een kansarm gezin	Kinderen in een niet-kansarm gezin
Belgische origine	38,7	80,5
Marokkaanse origine	15,7	4,1
Turkse origine	8,4	2,3
Andere origine	36,8	12,1
Niet bekend	0,4	1,0
Totaal	100,0	100,0

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Eerste gegevens m.b.t. de opvoedingswinkels

- Periode april 2009 tot december 2009: 2357 opvoedingsverantwoordelijken namen contact met 12 opvoedingswinkels (opstart!).
- Vooral vragen naar informatie (73% van de contacten).
- 1003 gezinnen voor wie pedagogisch adviesgesprek.
- Eén vierde van de bereikte gezinnen via het spreekuur: maatschappelijk kwetsbaar
- Werkpunten: ontmoetingen faciliteren, informele ondersteuning via vrijwilligers, outreaching, mogelijkheden van intensiever mobiel en ambulant aanbod

Kind & Gezin
kind is koning

De meer intensieve, geïndiceerde preventie

Kind & Gezin
kind is koning

Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG's)

Kind & Gezin
kind is koning

Doelgroep CKG

- Afgelijnde opvoedingscrisissen
- Situationele problemen
- Risicosituaties problematische opvoeding
- Acute crisissen
- Niet de bedoeling van zeer complexe probleemsituaties
en situaties van dwang

Rechtstreeks toegankelijk aanbod MAAR
plaatsing vanuit BJB behoort toch ook tot de
mogelijkheden

Kind & Gezin
kind is koning

Actueel aanbod Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning

Heel continuüm + rechtstreeks toegankelijk. Voorbeelden:

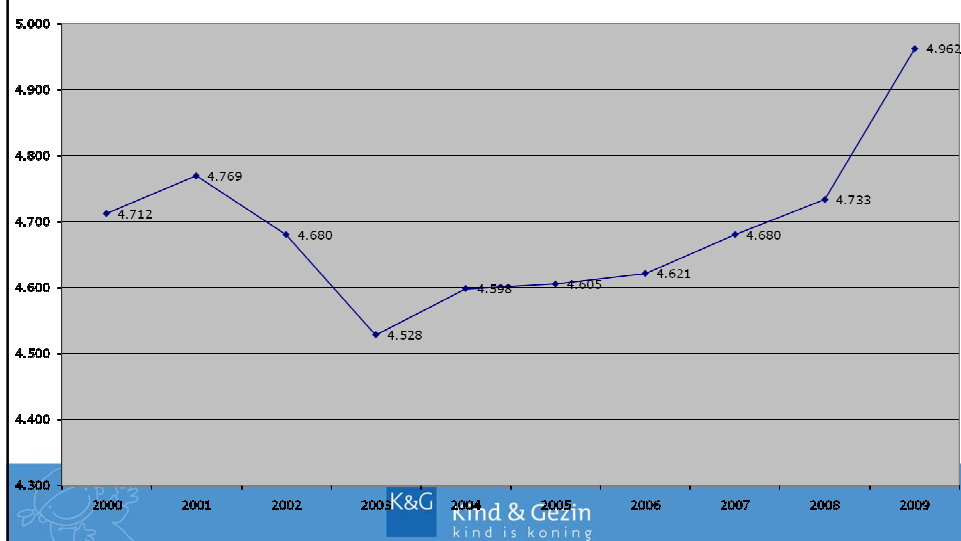
- **MOBIEL**
 - Mobiele begeleiding aan huis (1 uur per week)
 - Intensieve training van risico-ouders prenataal te starten (doorverwijzingen via kraamkliniek)
- **AMBULANT**
 - Opvang overdag van kinderen
 - Intensieve training van ouders samen met kinderen
- **RESIDENTIEEL**
 - Crisisopvang (ook netwerk crisishulp IJH)
 - Kortdurend
 - Langdurig

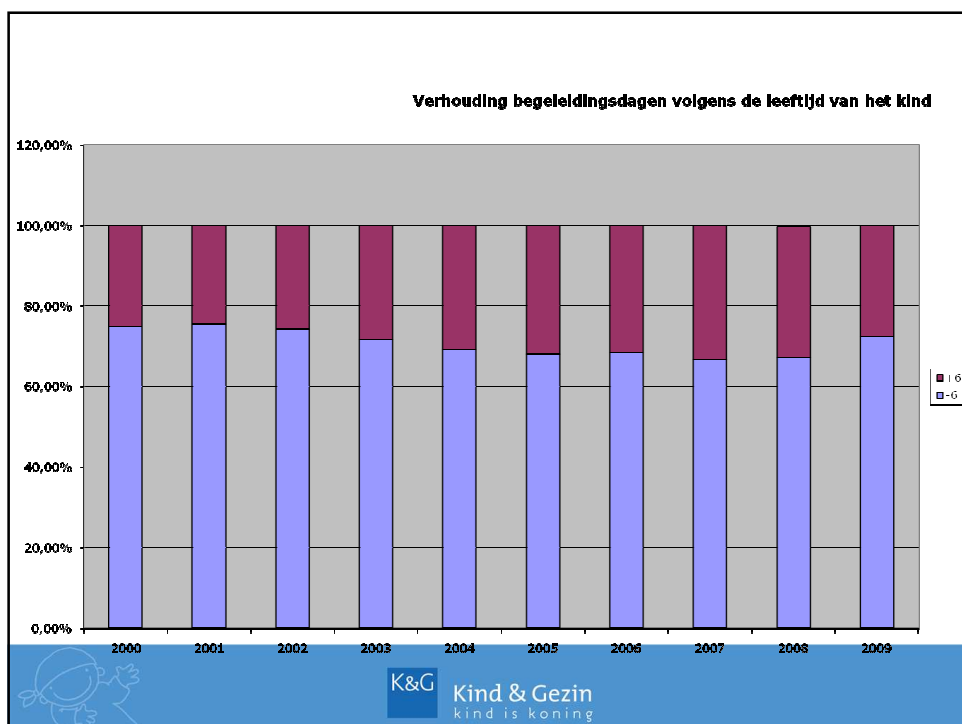
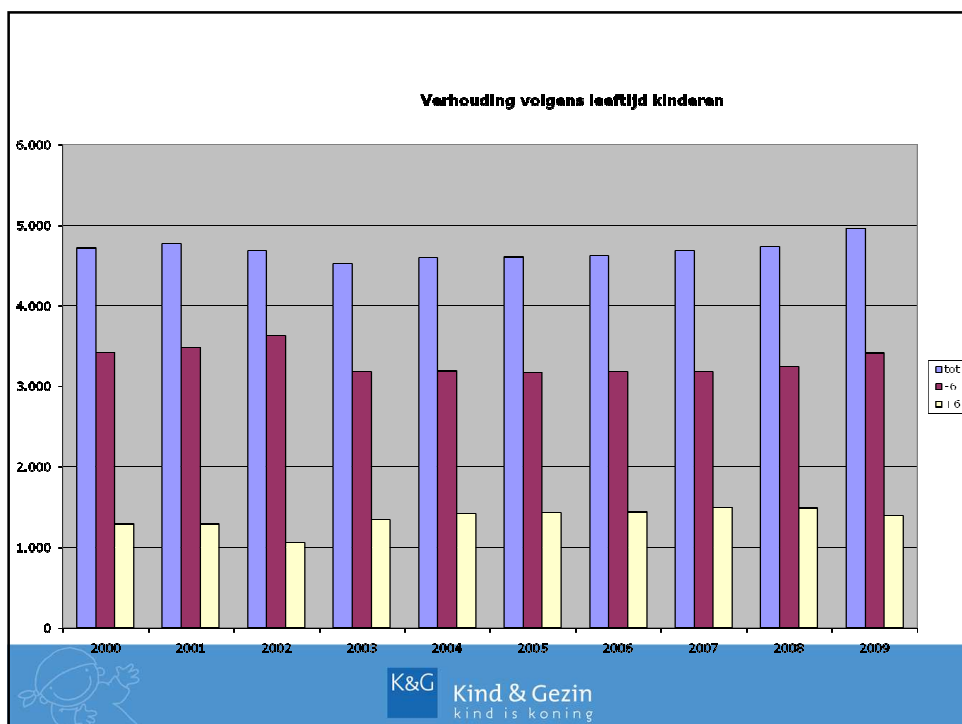

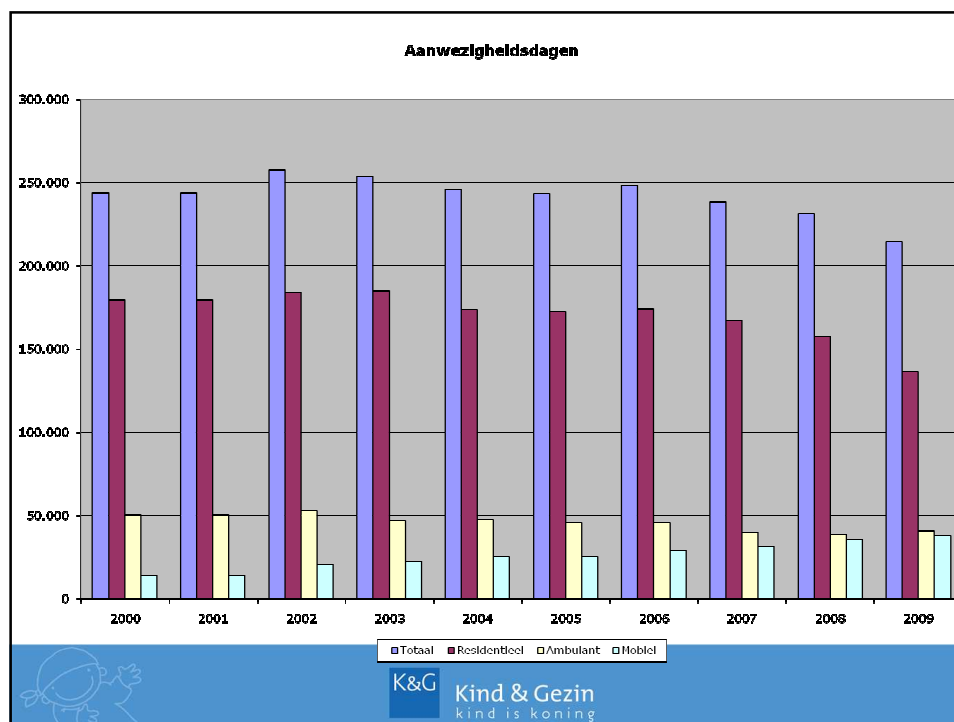
K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Totaal aantal kinderen CKG

Verhouding kinderen in CKG- residentieel versus in een begeleidingstehuis van de BJB

Residentieel

- 0-3 jaar: 934 CKG (95,3%) versus 46 BT (4,7%) (N=980)
- 3-6 jaar: 646 CKG (74%) versus 228 BT (26%) (N=874)

Ambulant en mobiel aanbod

- Trend naar intensievere beschreven preventieprogramma's waarvan wetenschappelijke argumenten aangeven dat ze een verschil maken voor gezinnen
- Verschil met BJB (ambulant en mobiel): niet enkel gezinnen met multifactoriële problematiek maar ook gezinnen met enkel probleem van opvoedingsvaardigheden, jonge kinderen, perspectief op korte termijn, vrijwillig engagement vanwege ouders, voortbouwend op basispreventie (cf. supra)

Kind & Gezin
kind is koning

Vaststelling populatie in de residentiële opvang in de CKG's

- Aanwezigheid van zeer complexe problematieken (zie recente onderzoeken naar dossieranalyse)
- Wel: veel diversiteit tussen CKG's inzake opnamebeleid
- Geen cijfergegevens inzake evolutie in zwaarte problematiek maar CKG's signaleren dat problemen complexer worden

Kind & Gezin
kind is koning

- Schatting Kind en Gezin: ten minste 15% à 40% zware problematische opvoedingssituaties
- Bijzondere jeugdbijstand en politionele overheid: grootste aanmelder (40%); rechtstreekse aanmelding cliënten laag (0,38%)
- Zelfs wanneer men de groep van “gedwongen opnamen” buiten beschouwing laat: groot aantal kinderen met zware en complexe problemen (Van Dievoet, 2006)

Kind & Gezin
kind is koning

Verklaringen

- Problematiek van wachtlijsten BJB – het CKG als “rechtstreeks toegankelijke uitweg”
- Regelgeving BJB laat plaatsing in CKG toe
- BJB minder uitgerust voor het residentiële opvangen en begeleiden van hele jonge kinderen
- Druk vanuit crisishulp IJH: zware probleemsituaties “sluipen” bijkomend binnen
- Doelgroep met “lichtere problemen” van opvoedingscrisissen, situationele crisissen zoekt elders een oplossing voor opvang
- Uitbouw ambulante en mobiele zorgt ook voor buffer voor multifactoriële risicosituaties. Dus: meer zwaardere problemen komen in het residentiële terecht.

Kind & Gezin
kind is koning

Conclusie m.b.t. CKG-hulp

- Ambulante en mobiele in opmars in de richting van intensieve preventieprogramma's
- Focus van heel de werking: op de jonge kinderen
- Vaststelling dat binnen residentiële werking wel zware probleemsituaties terecht komen

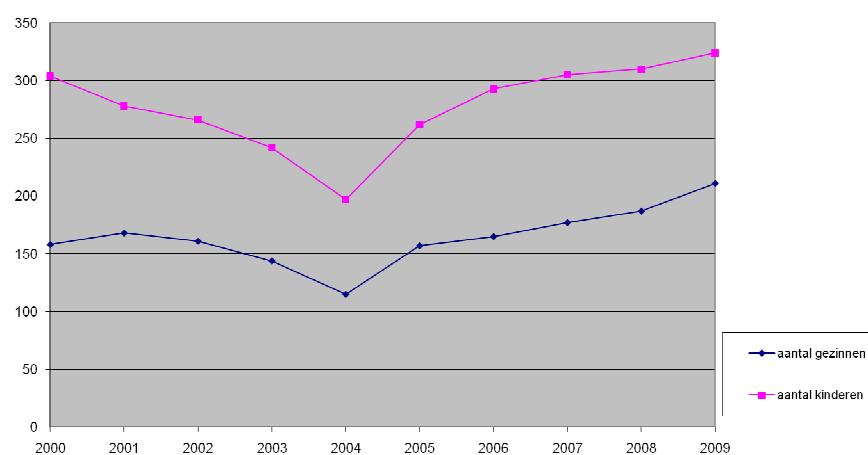
Kind & Gezin
kind is koning

Gezinsondersteunende pleegzorg

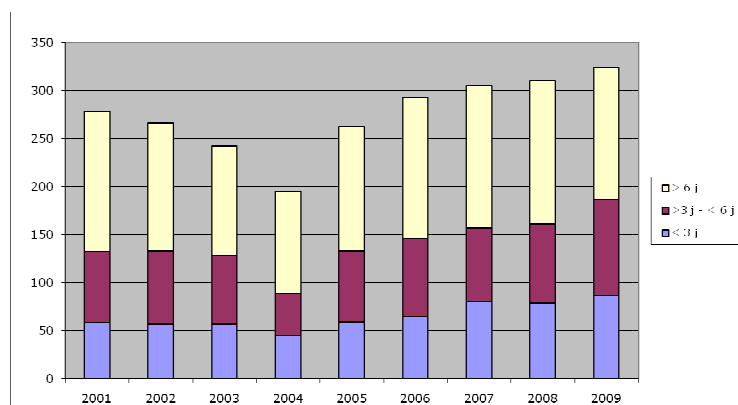
Kind & Gezin
kind is koning

Aantal gezinnen en kinderen binnen GOP

K&G
kind is koning

Aantal kinderen in GOP naar leeftijd

K&G
Kind & Gezin
kind is koning

Analoge vaststelling i.v.m. doelgroep (cf. CKG's) voor de gezinsondersteunende pleegzorg (K&G)

- De populatie is zwaarder dan vanuit preventief oogpunt bedoeld (Vanderfaeillie, 2009).
- Onderzoek Vanderfaeillie (2009): *"het aantal kinderen waarvoor intensievere vervolghulp wordt opgestart is toegenomen van 17% tot 24%. Dit zou kunnen wijzen op een evolutie in de ernst van de gezinnen die zich aanmelden"*.

Kind & Gezin
kind is koning

K&G - BJB

Pleegzorg

- 0-3 jaar: 113 GOP (25%) versus 341 BJB (75%) (N=454)
- 3-6 jaar: 98 GOP (13 %) versus 649 BJB (87%) (N=747)

Kind & Gezin
kind is koning

Conclusies pleegzorg

- De gezinsondersteunende pleegzorg speelt een belangrijke rol voor de jonge kinderen, veelal in de vorm van “perspectiefzoekende pleegzorg” .
- Voor de hele jonge kinderen staat Kind en Gezin achter de optie om pleegzorg als eerste te overwegen optie naar voor te schuiven bij een overweging van uithuisplaatsing

Kind & Gezin
kind is koning

Specifieke opdracht rond meldingen en aanpak kindermishandeling

Kind & Gezin
kind is koning

Het VK als meldpunt

Een melder kan met verschillende verwachtingen contact opnemen met het VK:

- "ik wil het gewoon melden": hoewel dit voor een VK nooit een optie is, want het VK kan hier niets mee; een VK moet dan telkens met de contactnemer in dialoog gaan over hoe het met de concrete bezorgdheid verder kan/moet, wie wat gaat opnemen, ...
- "ik vraag advies", waarbij het VK advies geeft aan de melder, bij voorkeur op anonieme basis, d.i. het VK kent geen concrete identificeerbare gegevens over de betrokken jongere/gezin
- "ik vraag ondersteuning als professional in mijn verdere aanpak", waarbij het VK de professional die met VK contact opneemt (huisarts; leerkracht; opvoeder; gezinsbegeleider; verpleegkundige;...) coacht in zijn/haar verdere hulpaanbod aan kind/gezin
- "er is nood aan coördinatie", waarbij het VK de rol opneemt van coördinator van alle hulpverlening die in & rond het gezin reeds bestaat, zonder zelf als VK actief een hulpaanbod te doen aan het gezin
- "actief optreden/opstarten van hulp" betekent dat het VK zelf zorgverantwoordelijkheid opneemt en verder met het gezin contact opneemt om te onderzoeken wat er aan de hand is en wat er eventueel nodig is voor het kind/gezin.
- "expertise", zijn vaak opdrachten vanuit Parket, met vraag om deskundige diagnostiek
- "andere vragen", zijn vragen die niet meteen onder de opdracht van een VK vallen, zoals: verwerkingstherapie, vermiste kinderen, parentale ontvoering, ongewenste zwangerschap,

Kind & Gezin
kind is koning

- De Vertrouwenscentra in Vlaanderen en Brussel hebben als opdracht een laagdrempelig meldpunt te zijn voor ieder wie bezorgd is over de veiligheid van een kind thuis, en hebben in die zin een uitdrukkelijk mandaat gekregen van de samenleving om professionele hulpverlening te organiseren voor kinderen die (mogelijk) slachtoffer zijn van intrafamiliaal geweld.
- In het hanteren van de definitie van kindermishandeling zetten de Vlaamse Vertrouwenscentra het belang van de erkenning van het kind als slachtoffer van intrafamiliale kindermishandeling op de eerste plaats. De definitie omvat alle mogelijke vormen van intrafamiliaal geweld op kinderen: "Kindermishandeling en -verwaarlozing is iedere situatie waarin het kind slachtoffer is van geweld van fysieke, psychische of seksuele aard, en dit passief of actief". In het kader van de opdracht van de VK's verstaan we onder deze definitie niet alleen alle vormen van geweld die aan kinderen rechtstreeks wordt aangedaan, maar ook alle vormen van geweld waar kinderen in de context van hun gezin getuige van zijn (zoals oa partnergeweld).

Kind & Gezin
kind is koning

Aantal meldingen en gemelde kinderen

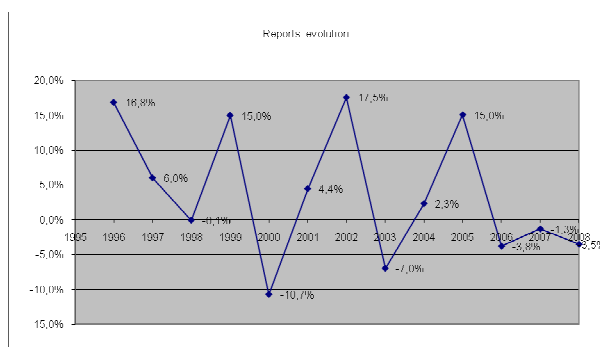
Year	Reported Cases	Evolution	Index 2000	Reports	Evolution	Index 2000
1991	3.072			2.345		
1992	3.570	16,2%		2.669	13,8%	
1993	4.119	15,4%		3.013	12,9%	
1994	4.952	20,2%		3.627	20,4%	
1995	5.210	5,2%		3.873	6,8%	
1996	6.298	20,9%		4.525	16,8%	
1997	6.598	4,8%		4.796	6,0%	
1998	6.547	-0,8%		4.792	-0,1%	
1999	7.484	14,3%		5.509	15,0%	
2000	6.918	-7,6%	100	4.918	-10,7%	100
2001	6.983	0,9%		5.136	4,4%	
2002	8.252	18,2%		6.037	17,5%	
2003	7.779	-5,7%		5.615	-7,0%	
2004	8.172	5,1%		5.722	1,9%	
2005	9.006	10,2%		6.652	16,3%	
2006	8.638	-4,1%		6.356	-4,4%	
2007	8.335	-3,5%		6.271	-1,3%	
2008	8.345	0,1%	121	6.049	-3,5%	123
2009	8.802	5,5%	126	6.435	6,4%	125

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Aantal meldingen en gemelde kinderen

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Duiding bij cijfers VK's

- Deze registratiecijfers zijn géén prevalentiegegevens
 - Deze registratiegegevens beperken zich tot de Vertrouwenscentra kindermishandeling in de zes provincies, in Vlaanderen en Brussel. De aanmeldingen bij andere instanties en diensten, zoals bijvoorbeeld justitiële instanties, de bijzondere jeugdbijstand, diensten geestelijke gezondheidszorg en de centra voor algemeen welzijnswerk vallen buiten de opzet van deze rapportage
 - Telkens iemand met het Vertrouwenscentrum contact opneemt voor een risicosituatie van een kind, een situatie of vermoeden van kindermishandeling wordt een registratie ingevuld.
 - Er kan voor meer dan één kind contact worden opgenomen met het VK. In die zin ligt het aantal gemelde kinderen hoger dan het aantal meldingen.

Kind & Gezin
kind is koning

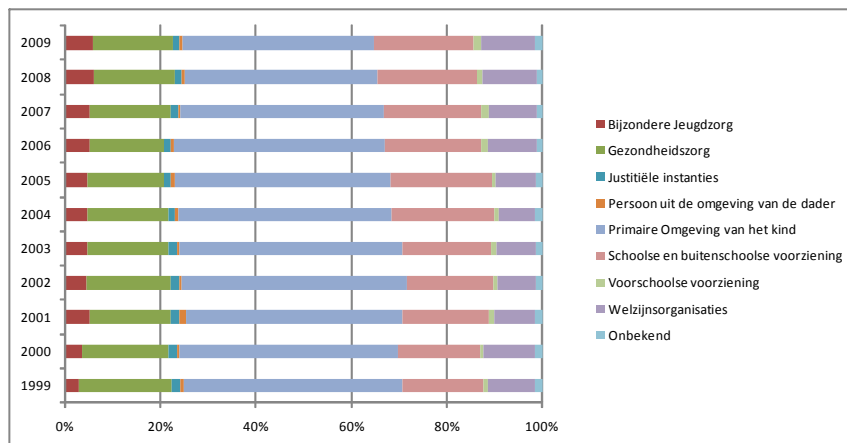
Duiding bij de cijfers VK's

- De registratie omvat, naast deze verschillende vormen van mogelijke kindermishandeling, ook een categorieën 'risicosituatie'. Dit werd zo voorzien om ook die situaties waar men ernstig bezorgd is over de integriteit van het kind zonder dat er meteen sprake is van kindermishandeling, te kunnen duiden.
- Er wordt in de registratie voorzien in een categorie 'onduidelijke problematiek'. Deze categorie wordt aangekruist wanneer een deel van de situatie voor het Vertrouwenscentrum onduidelijk blijft, maar het naar alle waarschijnlijkheid wel over kindermishandeling gaat.
- Als men weet dat het niet over kindermishandeling gaat, wordt de categorie 'geen mishandeling, aanverwant of ander probleem' aangekruist.
- Daarnaast is er ook een categorie 'verwerkingsproblematiek ten gevolge van een mishandeling- of verwaarlozingsituatie in het verleden' omdat het Vertrouwenscentrum hiervoor soms gecontacteerd worden, ook al valt hulpverlening in deze situaties buiten hun bevoegdheid. Het Vertrouwenscentrum zal deze situaties doorverwijzen naar gepaste therapeutische hulpverlening.

Kind & Gezin
kind is koning

Wie zijn de melders bij VK's

K&G Kind & Gezin
kind is koning

Leeftijdsverdeling van gemelde kinderen

	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
Gemelde kinderen naargelang leeftijdscategorie	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel	Totaal	Aandeel
Onbekend	16	0,2%	14	0,2%	12	0,2%	42	0,5%	30	0,4%	151	1,8%	46	0,5%	63	0,7%	83	1,0%	231	2,8%	347	3,9%
Ongeboren kind	18	0,2%	16	0,2%	7	0,1%	18	0,2%	28	0,4%	5	0,1%	21	0,2%	25	0,3%	32	0,4%	33	0,4%	109	1,2%
0 jaar	277	3,7%	323	4,7%	221	3,2%	377	4,6%	320	4,1%	322	3,9%	321	3,6%	427	4,9%	433	5,2%	558	6,7%	462	5,2%
1 - 2 jaar	729	9,7%	625	9,0%	706	10,1%	818	9,9%	780	10,0%	796	9,7%	891	9,9%	902	10,4%	946	11,3%	858	10,3%	924	10,5%
3-4-5 jaar	1.489	19,9%	1.359	19,6%	1.360	19,5%	1.608	19,5%	1.546	19,9%	1.531	18,7%	1.742	19,3%	1.711	19,8%	1.576	18,9%	1.408	16,9%	1.572	17,9%
6-7-8 jaar	1.533	20,5%	1.392	20,1%	1.369	19,6%	1.538	18,6%	1.563	20,1%	1.559	19,1%	1.772	19,7%	1.628	18,8%	1.515	18,2%	1.571	18,8%	1.660	18,9%
9-10-11 jaar	1.237	16,5%	1.188	17,2%	1.233	17,7%	1.399	17,0%	1.300	16,7%	1.370	16,8%	1.492	16,6%	1.435	16,6%	1.435	17,2%	1.442	17,3%	1.457	16,6%
12-13-14 jaar	1.149	15,4%	1.053	15,2%	1.076	15,4%	1.311	15,9%	1.184	15,2%	1.366	16,7%	1.454	16,1%	1.335	15,5%	1.328	15,9%	1.313	15,7%	1.292	14,7%
15-16-17 jaar	1.036	13,8%	947	13,7%	999	14,3%	1.141	13,8%	1.028	13,2%	1.072	13,1%	1.267	14,1%	1.097	12,7%	976	11,7%	925	11,1%	967	11,0%
Verdengd minderjarig		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%		0,0%	15	0,2%	11	0,1%	6	0,1%	12	0,1%
Totaal	7.484	100%	6.917	100%	6.983	100%	8.282	100%	7.779	100%	8.172	100%	9.006	100%	8.638	100%	8.335	100%	8.345	100%	8.862	100%

K&G Kind & Gezin
kind is koning

Gemelde problematieken

	1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%	Totaal	%
problematiek bij aanmelding																						
Emotionele mishandeling	724	9.7%	733	10.6%	657	9.4%	871	10.6%	870	11.2%	991	12.1%	1.060	11.8%	942	10.9%	895	10.7%	979	11.7%	1.100	12.5%
Emotionele verwaarlozing	584	7.8%	596	8.6%	551	7.9%	587	7.1%	529	6.8%	704	8.6%	714	7.9%	690	8.0%	721	8.7%	651	7.8%	666	7.6%
Lichamelijke mishandeling	1.272	17.0%	1.105	16.0%	1.176	16.8%	1.334	16.2%	1.355	17.4%	1.425	17.4%	1.696	18.8%	1.505	17.4%	1.486	17.8%	1.734	20.8%	1.873	21.3%
Lichamelijke verwaarlozing	895	12.0%	761	11.0%	774	11.1%	1.032	12.5%	966	12.4%	816	10.0%	1.102	12.2%	1.010	11.7%	1.085	13.0%	1.121	13.4%	1.180	13.4%
Seksueel misbruik: geen incest		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%		0.0%	564	6.3%	689	8.0%	589	7.1%	464	5.6%	583	6.6%
Seksueel misbruik: incest	1.388	18.5%	1.151	16.6%	1.134	16.2%	1.236	15.0%	1.117	14.4%		0.0%	1.159	12.9%	1.161	13.4%	1.160	13.9%	1.015	12.2%	1.004	11.4%
Seksueel misbruik: al dan niet incest	595	8.0%	583	8.4%	600	8.6%	663	8.0%	629	8.1%	2.094	25.6%	198	2.2%	94	1.1%	101	1.2%	85	1.0%	69	0.8%
Munchausen by proxy	19	0.3%	21	0.3%	27	0.4%	58	0.7%	24	0.3%	34	0.4%	41	0.5%	26	0.3%	30	0.4%	22	0.3%	28	0.3%
Risicosituatie	1.101	14.7%	1.012	14.6%	1.120	16.0%	1.283	15.5%	1.217	15.6%	1.064	13.0%	1.368	15.2%	1.536	17.8%	1.493	17.9%	1.478	17.7%	1.377	15.6%
Verwerkingsproblematiek	137	1.8%	114	1.6%	97	1.4%	134	1.6%	107	1.4%	160	2.0%	111	1.2%	93	1.1%	59	0.7%	83	1.0%	77	0.9%
Geen mishandeling, ander probleem	280	3.7%	305	4.4%	338	4.8%	425	5.2%	346	4.4%	358	4.4%	372	4.1%	347	4.0%	297	3.6%	294	3.5%	311	3.5%
Onduidelijke problematiek, twijfel	489	6.5%	536	7.7%	509	7.3%	629	7.6%	619	8.0%	526	6.4%	621	6.9%	545	6.3%	419	5.0%	419	5.0%	534	6.1%
totaal aantal gemelde kinderen	7.484	100.0%	6.917	100.0%	6.983	100.0%	8.252	100.0%	7.779	100.0%	8.172	100.0%	9.006	100.0%	8.638	100.0%	8.335	100.0%	8.345	100.0%	8.802	100.0%
evolutie	14.3%		-7.6%		1.0%		18.2%		-5.7%		5.1%		10.2%		-4.1%		-3.5%		0.1%		5.5%	

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Algemene conclusies

K&G

Kind & Gezin
kind is koning

Algemene conclusies: evolutie naar instroom van meer en/of zwaardere probleemsituaties ?

- Instroom naar specifiek aanbod opvoedingsondersteuning neemt toe maar wijst daarom *niet noodzakelijk* op meer en "zwaardere" problemen;
 - wel toegenomen opvoedingsonzekerheid
 - beleidskeuzes van de laatste jaren om zwaarder in te zetten op preventie en/of opvoedingsondersteuning waardoor meer instroom
 - toegenomen alertheid bij universele preventiewerkers om risicosituaties te zien en daar iets mee te doen, onder andere ook doorverwijzing naar zwaardere jeugdhulpverlening of meldingen kindermishandeling
- Zware probleemsituaties vooral merkbaar binnen het aanbod van de CKG's en de gezinsondersteunende pleegzorg; druk bijzondere jeugdbijstand

Kind & Gezin
kind is koning

- Toename in registratie kansarmoede en bereik van kansarme gezinnen via bvb inloopteams.
- Meldingen kindermishandeling: alertheid om te melden voor jonge kinderen is toegenomen; oudere kinderen eerder niet; groter aandeel van risicosituaties (ook bij zwangeren) en emotionele mishandeling

Kind & Gezin
kind is koning